

**УКРАЇНСЬКІ
ВИМУШЕНІ
МІГРАНТИ**
ДИСКУСІЙНА ПЛАТФОРМА

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»
Міжнародний інститут освіти, культури
та зв'язків з діаспорою

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «УКРАЇНСЬКІ ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ: ІНТЕГРАЦІЯ, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ПОВЕРНЕННЯ»

Збірник матеріалів

Львів, 2023

УДК 314.7

Голова редколегії:

Ключковська І. (к. пед. н., доц.), Україна

Редколегія:

Галайчук О. (к. філол. н.), Україна

Гнатюк В. (PhD), Україна

Горда О. (к. філол. н.), Україна

П'ятковська О. (к. е. н.), Україна

Руснак О. (магістр філології), Україна

Трумко О. (к. філол. н.), Україна

Українські вимушені мігранти: інтеграція, ідентичність, повернення :
Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 25
травня 2023 р. – Львів, 2023. – 315 с.
URL: <https://miok.lviv.ua/?p=22856>.

До збірника увійшли тези та матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Українські вимушені мігранти: інтеграція, ідентичність, повернення», що відбулася 25 травня 2023 р. Об'єктом наукового обговорення стали питання міграційних процесів з України в умовах повномасштабного вторгнення росії, особливості аналізу потоків вимушених мігрантів, їхнього правового регулювання у різних країнах світу, виклики збереження української ідентичності за кордоном, а також проблеми повернення українських мігрантів до України.

Збірник призначений для широкого кола науковців, студентів, аспірантів, викладачів, а також громадських організацій, діяльність яких пов'язана з міграційною проблематикою.

Відповідальна за випуск: Оксана П'ятковська

Комп'ютерна верстка: Ірина Білоус

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори. Точки зору авторів публікацій можуть не збігатися з поглядами редакційної колегії.

ЗМІСТ

Валентин АНДРОСОВ

ЧАСОПИС «ПОСЕСТРИ. УКРАЇНСЬКА І ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА»
ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
ЕМІГРАНТІВ У ПОЛЬЩІ.....10

Світлана БИБИК

МОВНИЙ ПОРТРЕТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МІГРАЦІЇ:
КОНЦЕПТУАЛЬНА ЛІНІЯ «Я І ВОНИ У СВІТІ».....14

Мар'яна БІЛЬ

РЕГУЛЮВАННЯ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....17

Наталія БОЖКО

ОСОБЛИВОСТІ ЕМІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....21

Галина БОЙКО

ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У БЕЛЬГІЇ.....25

Славко БУРДА

РОЗДУМИ, ПРИКЛАДИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ З ХОРВАТІЇ
ЩОДО ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ З УКРАЇНИ.....28

Ірина ВАНДА

УКРАЇНСЬКІ ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ У ШВЕЙЦАРІЇ:
ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ І ПЕРЕБУВАННЯ.....35

Ірина ВАНДА, Любов КОТИК

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ:
ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЕЛЕННЯ.....39

Валентин ВЕЙГЕШІ

ПЕРСПЕКТИВИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ
ТА ЇХ РЕІНТЕГРАЦІЯ.....44

Ольга ВІРНИК

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ТУРЕЧЧИНІ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....47

Тетяна ВОДОП'ЯН

ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ УКРАЇНЦІВ У АНГЛІЇ ТА УЕЛЬСІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....50

Iryna TYMECHKO, Nataliya VOROBEEV

IMMIGRATION TO THE USA OF THE UKRAINIAN CITIZEN
AFTER RUSSIAN INVASION OF UKRAINE.....52

Ірина ВАНДА,

асистент кафедри економічної і соціальної географії
Львівського національного університету імені Івана Франка,
Львів, Україна

Любов КОТИК,

асистент кафедри економічної і соціальної географії
Львівського національного університету імені Івана Франка,
Львів, Україна

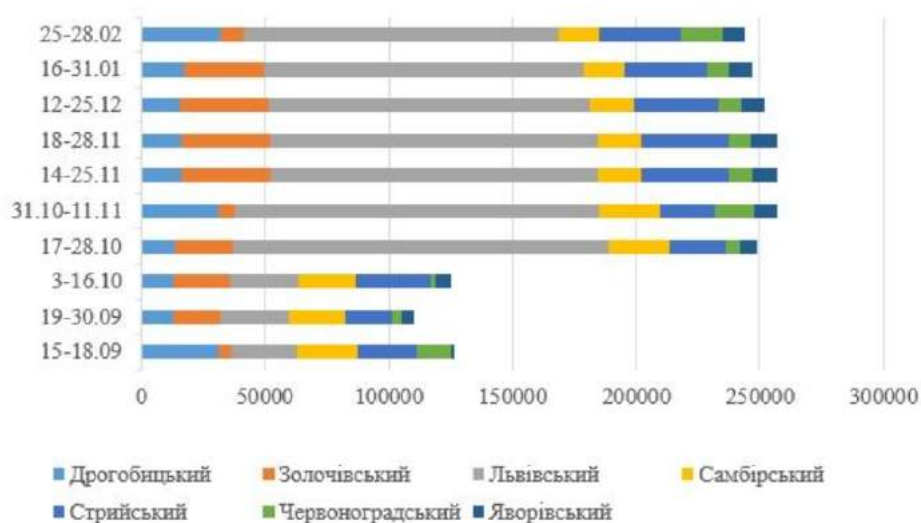
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЕЛЕННЯ

З викликом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) Україна вперше стикнулася 2014 року у зв'язку з окупацією росією АР Крим та частково Донецької та Луганської областей. Області Західного регіону були малопривабливими для вимушених мігрантів, зокрема у Львівській області (ЛО) у сер. 2021 року проживало лише 11,2 тисяч ВПО (0,8% загальноукраїнської кількості). У 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення, обсяги вимушеної міграції набули катастрофічних розмірів. Для зменшення демографічних втрат держави, забезпечення соціально-економічного розвитку в тилкових регіонах, збереження людського потенціалу для поствоєнної відбудови країни актуальним є дослідження просторових аспектів розміщення ВПО у приймаючих регіонах, одним з яких є ЛО.

Станом на 31 березня 2023 року у ЛО проживало 239 652 ВПО [6, с. 3], що становить 6,6% загальної кількості ВПО (четверте місце серед областей України) і 27,4% ВПО, які перебувають у Західному регіоні держави. Якщо на початку війни ЛО опинилася у трійці лідерів областей держави за кількістю ВПО (11% у середині березня 2022 року, 8% у середині травня 2022 року), то впродовж травня кількість ВПО на території області зменшилася (7,6% загальноукраїнського значення) [6]. Протягом червня – вересня кількість ВПО у ЛО мала різноспрямовану динаміку; частка у загальноукраїнській кількості ВПО коливалася у діапазоні 1,6–4,0%. З середини жовтня до середини листопада 2022 року кількість ВПО зросла у 2,3 рази і склала 256,9 тис. осіб [6], що зумовлено приходом зими, катастрофічним руйнуванням критичної інфраструктури у зоні бойових дій та на сусідніх територіях, активізацією на загальнодержавному рівні евакуаційних заходів, тривогою про особисту безпеку та безпеку близьких. З листопада 2022 року кількість ВПО у регіоні має повільну тенденцію до скорочення (-1,5% у місяць).

Розподіл ВПО за районами Львівської області

Побудовано авторами за даними: [6]

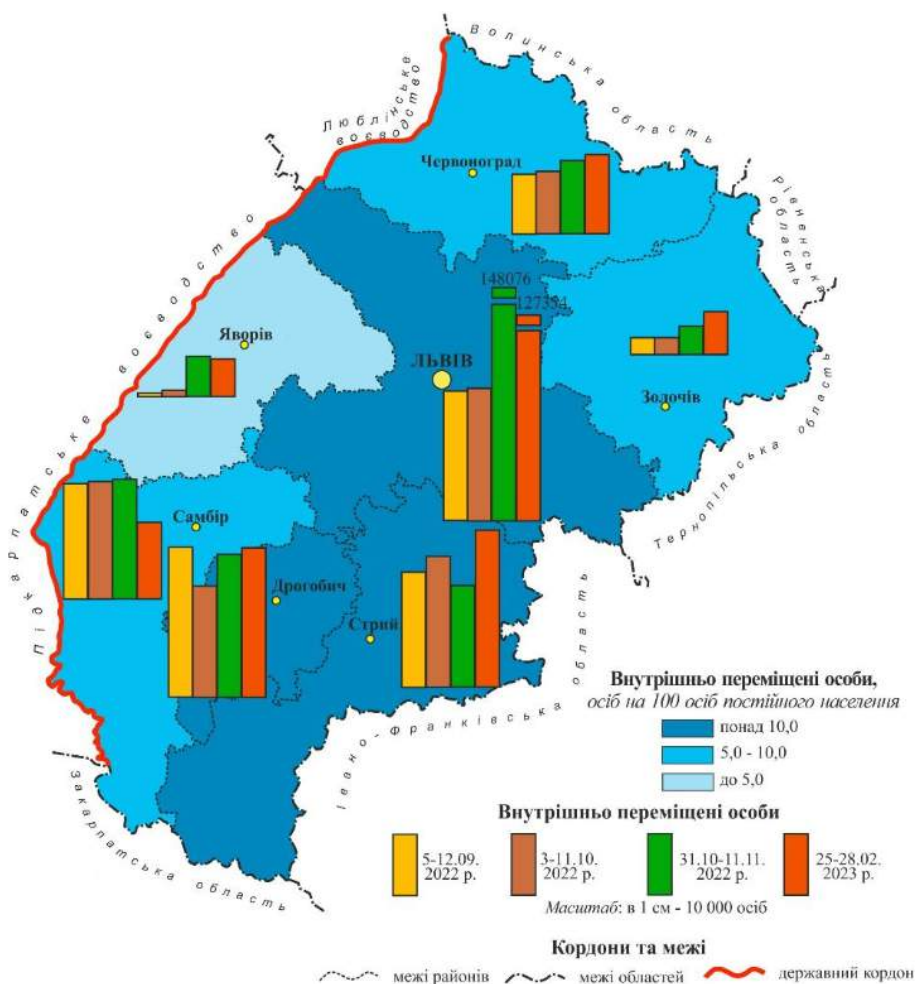
Територіальний розподіл ВПО за районами ЛО з листопада 2022 року є усталеним (рис. 1). Значний перерозподіл вимушених мігрантів у межах області, особливо виражений у Львівському, Стрийському, Самбірському і Дрогобицькому районах, відбувся у вересні–листопаді 2022 року (відображення фонду місць компактного проживання ВПО – гуртожитки навчальних закладів, переселення у краще облаштовані місця для проживання в опалювальний період).

Порівняно з постійним (і наявним населенням області, 2022 року), більша частка ВПО зосереджена у Львівському, Дрогобицькому і Стрийському районах, відносно менша – у Золочівському, Самбірському, Червоноградському, Яворівському районах [2, с. 269]. Такі особливості зумовлені привабливістю, з соціально-економічних міркувань, для ВПО міських поселень (особливо великих і середніх): ринок праці, рівень і якість освітніх та медичних послуг, наявність місць для проживання (зокрема, заклади рекреації у Трускавці, Моршині, колишньому Сколівському районі, гуртожитки, особливо закладів професійної і вищої освіти), сформований і доступний (середній за людністю міста ЛО) ринок житла для довготермінового найму.

У середньому по області на 100 осіб постійного населення припадає 9,9 ВПО. Найбільше навантаження вимушеними мігрантами – у Дрогобицькому районі (14,3 особи), найменше – у Яворівському районі (4,9 особи) (рис. 2).

ВПО у Львівській області

Побудовано авторами за даними: [5; 6]

Навантаження ВПО у велелюдних Стрийському та Львівському районах перевищують 10,0 осіб на 100 осіб постійного населення. Враховуючи вигідне транспортно-географічне і безпекове розташування районів, сформований соціально-економічний потенціал, їх високу і середню фінансову спроможність [7] вони надалі будуть приваблювати вимушених мігрантів, релоковані підприємства. Стримуючим фактором може стати плата за землю

(у Самбірському та Яворівському районах рента платиться дещо нижче), наявність вільних територій промислового призначення. Перспективними для релокації бізнесу та проживання вимушених мігрантів є Яворівський, Дрогобицький, Червоноградський, Самбірський райони, де на балансі держави перебувають значні за розміром площі підприємств на стадії банкрутства чи закриття [2, с. 270].

Викликом є значне соціально-економічне навантаження на рекреаційно-спеціалізовані території, які втратили частково можливості доходу через війну (зменшення кількості відпочиваючих, розселення ВПО у закладах) і мають додаткові витрати місцевих бюджетів для фінансування освітніх, медичних послуг. Наприклад, у м. Моршин на кінець 2022 року проживало 4,5 тис. ВПО (постійне населення міста – 5,7 тис. осіб), м. Трускавець – 14,4 тис. ВПО (постійне населення міста – 28,5 тис. осіб). У громадах колишнього Сколівського району на 10 осіб постійного населення припадає 2,0 ВПО.

Враховуючи, що понад 60% ВПО не мають змоги у короткій перспективі повернутися на місця свого постійного проживання (36% осіб, які на території ЛО перебувають у місцях колективного проживання походять з Донецької області, 20% – Харківської, 14% – Луганської) [3, с. 12], нагальною є проблема їхнього залучення у повсякденне життя приймаючої громади через соціальну згуртованість, соціально-культурну інтеграцію, працевлаштування. Результати опитування виявили, що вимушені мігранти вважають першочерговими базові потреби – житло, харчування, гуманітарна допомога, є пасивними користувачами соціальних аспектів інтеграції (культура, волонтерство). Психологічні, правові, консультаційні послуги є мало затребуваними [4].

Проблемою, з погляду безпеки та пріоритетів соціально-економічного розвитку, є реєстрація ВПО за місцем тимчасового проживання. Соціологічні дослідження засвідчили, що статистичні показники відображають тільки «половину фактичної кількості ВПО в області, багато з яких оселилися у приватних помешканнях» [3, с. 11]. Наприклад, у Львові понад 10% ВПО за межами місць колективного проживання не зареєстровані; у районах ЛО показник суттєво вищий. Враховуючи означені проблеми, попри зменшення кількості ВПО, в області й надалі облаштовують і покращують місця їхнього компактного проживання. 87 діючих місць компактного проживання, які можуть прихистити 11,7 тис. осіб, потребують значних ремонтних робіт. Додаткове облаштування місць компактного проживання ВПО, яке вже фінансується міжнародними та іноземними інституціями, й надалі зосереджене у Львівському (1,5 тис. місць) і Дрогобицькому районах (0,9 тис. місць) [1].

Таким чином, потенційно посиляться просторова неоднорідність додаткового навантаження на соціально-економічну систему ЛО, що визначає

потребу у середньо- і довготерміновій перспективі провести оцінку потреб і можливостей районів та громад щодо інтеграції ВПО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний портал Львівщини. Львівська обласна державна адміністрація, 2022. URL: <https://apl.loda.gov.ua/portal/apps/sites/#/site>
2. Ванда І., Котик Л. Внутрішньо переміщені особи як виклик розвитку Львівської області: просторові аспекти // Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2023. Т. 1. С. 268–270.
3. Мультисекторальне дослідження потреб та гуманітарного реагування в Львівській області. Лютий, 2023. URL: https://data.unhcr.org/documents-REACH_UKR_Report_ABA_Lvivska%20obl_February%202023_UKR-1.pdf
4. Оцінювання потреб внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах Львівської області. Аналітична записка. Європейський Діалог, USAID. Грудень, 2022. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2022/12/Analitichna-zapiska-Opituвання-potreb-VPO1.pdf>
5. СтатБанк. Головне управління статистики у Львівській області, 2022. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv /Dialog/statfile_n.asp?lang=1
6. Displacement Tracking Matrix Ukraine. International Organization for Migration, 2023. URL: <https://dtm.iom.int/ukraine>
7. Vlach M. R., Vanda I. V., Kotyk L. I. On the problem of financial capacities of administrative districts of Lviv Oblast. Journ. Geol. Geograph. Geocology. 2022. 31(4). P. 761-772. <https://doi.org/10.15421/112271>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

1. **Андросов Валентин** – студент кафедри менеджменту мистецтва Львівської національної академії мистецтв (*Львів, Україна*)
2. **Баєва Дар'я** – студентка біолого-технологічного факультету Сумського національного аграрного університету (*Ірландія*)
3. **Бибик Світлана** – д. філол. н., професорка, провідна наукова співробітниця відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України (*Київ, Україна*)
4. **Біль Мар'яна** – д. е. н., старша наукова співробітниця ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (*Львів, Україна*)
5. **Божко Наталія** – к. іст. н., доцентка кафедри українознавства Львівського національного університету імені Данила Галицького (*Львів, Україна*)
6. **Бойко Галина** – молодша наукова співробітниця Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (*Львів, Україна*)
7. **Бурда Славко** – український громадський діяч (*Загреб, Хорватія*)
8. **Ванда Ірина** – асистентка кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка (*Львів, Україна*)
9. **Вейгеші Валентин** – студент 3-го курсу Ужгородського національного університету (*Ужгород, Україна*)
10. **Вірник Ольга** – к. філол. н., асистентка кафедри тюркології Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (*Київ, Україна*)
11. **Водоп'ян Тетяна** – к. ю. н., доцентка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування (*Рівне, Україна*)
12. **Воробей Наталія** – імміграційний адвокат (*Філадельфія, США*)
13. **Гаврилишин Петро** – к. іст. н., доцент кафедри міжнародних відносин, докторант Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (*Івано-Франківськ, Україна*)
14. **Газізова Олена** – к. іст. н, завідувачка відділу українознавства в науково-освітньому просторі Науково-дослідного інституту українознавства (*Київ, Україна*)

- Державного торговельно-економічного університету, координаторка модулю Жан Моне «Міграційна політика ЄС в умовах гібридних загроз» (*Київ, Україна*)
42. **Котик Любов** – асистентка кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка (*Львів, Україна*)
43. **Красовська Юліана** – к. е. н., доцентка кафедри економіки підприємства та міжнародного бізнесу Національного університету водного господарства та природокористування (*Рівне, Україна*)
44. **Кузіна Наталія** – к. іст. н., доцентка кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка (*Київ, Україна*)
45. **Леонтієва Яна** – Ph.D., д. н., наукова співробітниця, очільниця відділення Інституту соціології Академії наук Чеської Республіки (*Прага, Чехія*)
46. **Литвиненко Світлана** – д. пед. н., професорка кафедри практичної психології і психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету (*Рівне, Україна*)
47. **Луконін Валентин** – аспірант відділу економічної соціології Інституту соціології НАН України (*Київ, Україна*)
48. **Мазука Людмила** – к. іст. н., старша наукова співробітниця відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (*Київ, Україна*)
49. **Макарчук Віталій** – к. ю. н., доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін Білоцерківського національного аграрного університету (*Біла Церква, Україна*)
50. **Малацай Ірина** – к. іст. н., доцентка кафедри історії Центральної та Східної Європи Київського національного університету імені Тараса Шевченка (*Київ, Україна*)
51. **Мартинюк Назар** – аспірант кафедри історії ім. проф. М. П. Ковальського, науковий співробітник Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія» (*Острог, Україна*)
52. **Мельник Віра** – к. іст. н., доцентка кафедра українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (*Львів, Україна*)
53. **Мельник Ганна** – к. іст. н., доцентка кафедри міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка (*Київ, Україна*)

УКРАЇНСЬКІ ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ: ІНТЕГРАЦІЯ, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ПОВЕРНЕННЯ

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції,
25 травня 2023 р.**

Наукове видання

www.miok.lviv.ua

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ
ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ДІАСПОРОЮ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. Степана Бандери, 32-А, м. Львів, 79013, Україна

Тел.: +38 (032) 258-01-51

iiec@miok.lviv.ua

<https://www.facebook.com/MIOK.LVIV.UA>